SAXEMARA KYRKA

KYRKAN, BYGDEN OCH FÖRSAMLINGEN

I vägkorset mitt i Saxemara by, i ett läge så självklart att det verkar präglat av seklers tradition, ligger kyrkan. Ett par stenkast söder om kyrkogården glittrar Östersjön i form av Saxemaraviken. Här vid skärningen av kommunikationsvägar till lands och vatten tror man sig förstå hur kustsocknens kyrkby vuxit upp kring den vita kyrkan, vars torn varit ett landmärke för de sjöfarande. Men så är det inte alls. Saxemara har alltid tillhört Ronneby vidsträckta församling, bestående av staden och socknen, och varit en liten by av några gårdar och en fiskarbebyggelse i den så kallade Ronneby vara (vara = marginalområde, utmark). Egen socken eller församling har det aldrig varit, och det dröjde faktiskt nära fyra decennier in på 1900-talet innan en kyrka restes här - detta i samband med att Ronneby församling byggde och invigde tre nya distriktskyrkor år 1939 (Saxemara, Bredåkra och Kallinge), för övrigt en insats som är och torde förbli unik i landet.

I Varan levde man på småskaligt jordbruk, fiske, stenhuggeri, båtbyggeri och annat hantverk, innan bygden blev utpendlingsort till arbetsplatser, främst i det närbelägna Ronneby. Bygdens maritima prägel är påtaglig och kustkulturen betonas också på flera sätt i kyrkan.

KRISTUS KALLAR LÄRJUNGAR VID GENNESARETS SJÖ

Häpna tittar två sillfiskare och en dikesgrävande bonde upp från sin vardagsgärning. Genom fiskeläget, på vägen från bryggan och båtarna, kommer Frälsaren vandrande. Men inte utspelar sig scenen vid Gennesarets sjö utan vid den blekingska kusten och Jesusgestalten blir till en symbolisk ställföreträdare för den nya kyrkan, vars ljus skall sprida sig över bygden. Den vackra altartavlan väcker alltid besökares intresse, kanske för att den utöver sina konstnärliga förtjänster så tydligt anknyter till platsen. Den målades av professor Olle Hjortzberg 1938.

VAD MENADE ARKITEKTEN?

Kyrkans långhus domineras invändigt av den ovanliga takkonstruktionen med en brunbetsad öppen takstol och krumvuxna dekorativa strävor. Utformningen har satts i samband med det återkommande maritima temat i kyrkans interiör och förmodats vilja erinra om skeppsbyggeri och dess metoder. Men kanske är det i stället arkitekt Kockums inspiration av moderkyrkan i Ronneby som väglett honom att i stiliserad form återskapa en sådan synlig takkonstruktion som antas ha funnits i Ronneby kyrka innan gotiska tegelvalv slogs där på 1300-talet. Det lilla kyrkorummets klassiska tudelning i långhus och ett lägre och smalare kor, skiljda av en enkel triumfbåge och två trappsteg, har möjligen haft samma inspirationskälla.

KYRKAN VID HAVET

Ännu på 1930-talet när kyrkan byggdes var denna trakt och dess befolkning i hög grad vänd mot havet. Stor del av dem som kom att fylla kyrkbänkarna hade sin dagliga gärning som fiskare, inom lotsverket, vid tullens kustbevakning, som båtbyggare eller som stuveriarbetare vid Ronneby hamn. Det är därför ingen tillfällighet att arkitekt Kockum, som även ritat inredningen, här och var smugit in dekorationsmotiv från en maritim motivkrets, som de ankare som kröner ljuskronorna och trossen runt dopfunten, eller att det vackra barkskeppet Ester seglar över kyrkgången, ett sjömansarbete tillverkat och skänkt till Saxemara kyrka 1943.

DOPFUNTEN

Också i den tunga dopfunten i granit understryks sambandet mellan kyrkan och den bygd den skall tjäna. Att hugga sten gav från slutet av 1800-talet arbete och förtjänstmöjligheter åt en stor del av Varans obesuttna befolkning och även bönderna engagerades med stentransporterna ned till utskeppningsbryggorna. Yrkesskickligheten blev så småningom stor. Denna dopfunt med rund cuppa och profilerad fot har tillverkats av Fondells stenhuggeri i Bräkne-Hoby 1937 efter Kockums ritningar.

Den har inskriptionen JESU, I DIN VÅRD VI GE VÅRA BARN, VÅRT GLÄDJEÄMNE PS 181. V. 3.
(ur 1937 års psalmbok)

TEXT: Björn O Svensson
FOTO: Stefan Larsson, Exakta Media

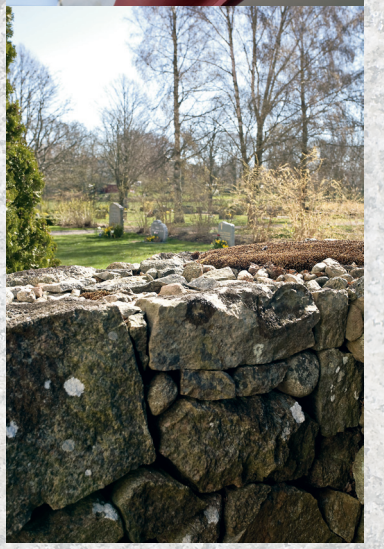

KORTA FAKTA

Byggnadsår: 1939
Byggnadsstil: Nationalromantik
Material: Tegel, putsat
Arkitekt: Herbert Kockum
Orgel: A Mårtenssons Orgelfabrik AB, Lund, 1947, 14 stämmor
Klockor: 2 st, hänger i tornet
Altartavla: Olle Hjortzberg 1938
Andra konstföremål: Krucifix, träskulptur av Wilhelm Gieseke 1952
Sittplatser: 120